

SOBRE *EL VISITANT*, DE DAVID H. ROSENTHAL*

Senyores i senyors, amics tots:

Em complau i em dol en grau similar haver estat cridat a presentar aquest llibre de David Rosenthal, *El visitant*¹. No cal que digui que em complau per tractar-se d'un amic i d'una traducció que ell i jo hem fet «a quatre mans» —cosa de la qual els parlaré de seguida breument—, i que em dol especialment el fet que en David Rosenthal no pugui ser aquí a Barcelona, si no és en la veu a la cinta en què llegeix alguns poemes del recull, i que no hi pugui ser a causa de la seva malaltia.

David Rosenthal, com alguns dels seus amics aquí aplegats segurament coneixen millor que no pas jo mateix, va aparèixer per Barcelona cap a principis dels anys setanta, en plena eufòria pel desenvolupament econòmic i l'afebliment del franquisme tardà —i no sé si hi va aparèixer amb cap raó o excusa concreta. Crec que venia de Londres, on havia passat un parell d'anys. El cas és que hi va venir, s'hi va trobar bé i s'hi va quedar: s'hi va quedar sense establir-s'hi, però posant-hi el cor, fent amistats, dedicant-se a l'estudi i a la traducció de la literatura catalana i adaptant-se a una manera de ser —a un tarannà, que en diem— prou diferent al seu, però amb prou punts de contacte com per poder-s'hi moure com peix en l'aigua. En un poema seu recent es descriu a si mateix com una mena d'epicuri mediterrani i crec que allò que efectivament li agrada —a Barcelona, o a Madrid, o a València— no són pas els nuclis literaris, sinó la vitalitat i l'aldarull dels carrers, les cases de menjars, la vida nocturna poc sofisticada, la barreja d'història i de bonhomia de les classes menestrals... La seva poesia, tocada sovint de la fibra urbana

* Aquesta és la intervenció de Francesc Parcerisas en l'acte de presentació del llibre *El Visitant*, que tingué lloc enguany a l'Institut d'Estudis Nord-americans. N'hem conservat les característiques de l'exposició oral.

1. David H. Rosenthal. *El Visitant*. Jardins de Samarcanda, 2. Eumo Ed./ Cafè Central, 1992.

de Nova York i d'un costat ombrívol i pessimista, s'ha acostat en aquests darrers mesos molt més a les imatges d'aquest món de bohèmia daurada, que barreja l'atencisme il·lustrat amb les converses interminables davant d'una pila d'ampolles que cal buidar per força.

Aquesta imatge d'amable bohèmia és, com a mínim, la que jo sempre recordo d'ell: quan va aparèixer de visita a Eivissa, a les vacances de Nadal de l'any 74, o quan, instal·lat al carrer de la Cera, en aquell pis alt que li obligava a tirar la clau al carrer dins un mitjó, començava a traduir el *Tirant* a les tardes i reservava les nits per anar-la a córrer i, sovint, per ballar al «Tabú» del carrer d'Escudillers. Però darrere els seus viatges, les seves traduccions, la seva tafaneria per conèixer el món català, David Rosenthal sempre ha estat —i ha volgut ser— poeta. La primera vegada que em va escriure —el 26 de novembre de 1974—, es presentà amb aquestes paraules: «Sóc un poeta nord-americà, i fa un any i mig que visc aquí a Barcelona...»

Alguns amics hem pensat sovint que la imatge del «poeta» i, en conseqüència, la seva dedicació a la poesia, li ve de la figura del pare —poeta, crític extraordinari i intel·lectual de gran prestigi als EUA. Aquestes «contrafigures» freudianes són difícils d'escatir i solen fer de mal veure, però és evident que David Rosenthal sempre ha tingut i nodrit una vocació literària i una vida literària. Precisament en alguns poemes d'*El Visitant* tracta d'aquest tema. En una ocasió comenta la imatge de si mateix com a escriptor —una imatge reclosa, aïllada, agradable: «M'agrada ser escriptor; / és plaent de treballar a casa» («La vida plena»). En un altre poema comenta la relació amb el pare —tensa i admirativa, diametralment oposada i congenial— d'una manera molt bella: bella perquè va acompanyada de distanciament i d'ironia, i perquè hi ha pathos sense patetisme però amb simpatia, amb amor. És el poema que es titula «Número amb pare i fill» i on es contraposa el «silenci» i «l'aurèola» de l'estudi del pare amb els seus «antres i obsessions letals»; el poema acaba, però, amb un homenatge a la companyia de tots dos i, fins i tot, el jove poeta reconeix considerar-se una mena «d'aprenent del vell bruixot».

Aquest tema del poeta apareix també a la seva obra més recent, a poemes posteriors a *El Visitant*, en alguns casos fins i tot sota la forma de recança per no haver deixat una obra escrita més llarga o més sòlida.

El més sovint, però, els poemes de D. Rosenthal giren a l'entorn d'una situació. Una situació que no podem descriure com una estructura amb argument i desenllaç en el sentit clàssic, però que sovint té imatges amb un efecte similar al d'una paràbola. Entre els mateixos poemes que ell ha triat per llegir avui, «El Visitant», o «Per a BT, mort de sida», en són un clar exemple. El primer descriu l'ànima de l'exili, l'ànima de l'estranger, i fa del viatge, del vagabundejar, la recerca de l'indret ideal —de la personalitat ideal— que tots voldríem assolir. «Per a BT, mort de sida» no és sols una evocació de la vida esbojarrada d'un amic americà conegut a Barcelona; l'anècdota no és moralitzadora —tot i que les paraules «vas morir sota la senyera esparracada dels teus vicis» adopten falsament aquest to—, perquè allò que hi ha sota el poema és un cant a la vida, a la passió, al frenesí. Jo diria que, en un poema d'aquesta mena, la ironia disfressa les intencions veritables de l'autor i que el punt de força del poema és, en realitat, l'admiració, l'admiració davant algú que, conseqüent, va cremar la seva vida. Per això, allò que la lectura ha de subratllar és aquest incís com de passada en què l'autor reflexiona i diu: «(Sempre em vaig preguntar com te'n sorties dormint només tres hores cada nit)».

De vegades aquestes imatges tenen un vessant gairebé surreal: enllacen elements poc habituals que semblen sortits d'un coneixement aleatori que no correspon a la nostra vida quotidiana. Al tercer i a l'últim poema que llegirem, per exemple, hi ha aquest món fet de transgressions de la lògica. En el primer —«El viatge»—, l'acció física de baixar una escala es converteix en una davallada al pou del jo, fins i tot del jo-infant. En el segon —«Colors primaris»— el brocal del pou, la nena que plora, el paisatge... semblen tenir reminiscències dels poemes americans de García Lorca. La juxtaposició d'imatges és suficient per crear un clima, un clima inconcret —«com un presagi, com un pressentiment»—, és a dir, aquella mena d'evocació a què alludia.

Curiosament, la poesia de David Rosenthal no ofereix cap de les vaguetats que allò que acabo de dir podria suggerir en l'ànim del lector. Ben al contrari: els seus poemes són, sovint, perfectament concrets i localitzables, tenen una experiència demostrable al darrere i, fins i tot, fan servir noms de personatges, de parents, d'amics de carn i ossos. Ell mateix o els seus pares són sovint l'anècdota autobiogràfica. I el mot «anècdota» és aquí perfectament pertinent i vàlid, perquè tant com quan al seu primer llibre —*Eyes on the Street*— ens parlava dels seus problemes amb les drogues, com quan ara recorda la foto familiar dels seus pares l'any 38 a Chicago o escriu aquesta emotiva carta de comiat i d'elogi a Marga Ximénez Gràcia, tot evocant la seva última residència al carrer de la Llibreteria a Barcelona, allò que Rosenthal fa és emprar la concreció d'una imatge que dona seguretat i versemblança per suggerir un tema d'abast molt superior: la davallada cap a l'auto-destrucció, el pas incompreensible del temps i l'arribada de la mort, o la relació intangible i impossible de descriure que posa la veritable amistat per damunt les proves més adverses.

Vull acabar amb unes brevíssimes paraules sobre la traducció. Tant de bo els traductors sempre tinguéssim la sort de poder treballar com ha estat treballat aquest llibre. Que les traduccions siguin signades per en David Rosenthal i per mi mateix no és pas gratuït —si de cas, sóc jo que n'usurpo alguna part que no em pertoca. Ell n'ha fet una versió literal en català, sovint amb explicacions basades en la sinonímia, com quan m'indica que «early dusk» és «capvespre/crepuscle precoç/aviat». O quan defineix com en un diccionari: «driftwood»: «són branques i troncs polits i allisat per l'acció de la mar i que es troben a les platges». O fa aquesta altra explicació: «viscut en un bulgalow/una caseta de *clapboard* (el diccionari diu «amb parafulles de recobriment»); són una mena de taulons que es posen «overlapping»/en cavalcament perquè cobreixin l'exterior de les cases; típiques dels EUA).

Com comprendran, amb aquestes instruccions i detalls —no cal dir que n'hi ha molts més— m'ha estat fàcil de fer una redacció catalana, polint allò que no semblava prou correcte, o que no tenia cap equivalent exacte. *Driftwood*, posem per cas, s'ha convertit en

«un tros de fusta arrossegada pel mar», tot i que existeix una paraula que n'és un equivalent català exacte, però que poca gent coneix i ningú no fa servir: «varec». Després en David ha tornat a corregir la meua versió i jo he tornat a donar una última passada. Amb això vull dir que les divergències entre l'anglès i el català són molt mesurades i que tots dos n'hem sospesat els pros i els contres i hem arribat a un acord. Un acord que, de vegades no és d'absoluta ortodòxia, com l'ús de la paraula «(eis) lligues» per indicar amb un substantiu aquelles accions que són resultat del verb «lligar». Però, d'acord amb en David, en un poema com «Per a BT, mort de sida», qualsevol eufemisme hauria estat fora de lloc i de to.

Els estalviaré més detalls, però haig de dir que —amb l'autor al costat per corregir-te— la traducció pot ser, com en aquest cas, un goig i una constant lliçó.

Acabo agraint a en Toni Clapés —per a qui en David Rosenthal i jo ja vam preparar una de les seves publicacions a Cafè Central— que la nova col·lecció que edita aculli aquest volum d'*El visitant* com un dels primers fruits dels jardins de Samarcanda. I a l'IEN que, amb la seva proverbial gentilesa amb els poetes, s'hagi brindat un cop més a acollir aquest acte.

FRANCESC PARCERISAS